

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

Балакірєва Вікторія Анатоліївна

УДК: 378.013+372+374.012+37.018.32

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
У ЗАКЛАДАХ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор

Пальшкова Ірина Олександрівна,

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», завідувач кафедри педагогічних технологій початкової освіти

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор

Біда Олена Анатоліївна,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, завідувач кафедри соціальної педагогіки, дошкільної та початкової освіти

кандидат педагогічних наук, доцент

Голуб Олена Вікторівна,

Бердянський державний педагогічний університет, доцент кафедри педагогіки

Захист відбудеться «23» травня 2012 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 при Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розісланий "9" квітня 2012 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

О. С. Трифонова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження зумовлена сучасними вимогами щодо модернізації змісту початкової освіти в різних освітніх закладах, у тому числі й інтернатного типу (Державний стандарт початкової освіти в Україні, «Закон про освіту», Національна доктрина розвитку освіти України у ХХ ст. та ін.).

Початкова школа має свої специфічні особливості щодо організації самостійної роботи з учнями, які вирізняють її від усіх інших періодів неперервної освіти. З огляду на це, одним із найважливіших завдань вищої школи є підготовка майбутніх учителів початкової школи, які б володіли інноваційними методиками в різних галузях освітньої діяльності з молодшими школярами: навчально-виховної, культурно-освітньої, здоров'язберігаючої, науково-методичної, організаційно-управлінської. Особливої значущості набуває вміння вчителя початкових класів з перших років навчання дитини у школі прищепити їй навички самостійної роботи.

Проблеми модернізації педагогічної освіти, формування готовності майбутнього вчителя до професійно-педагогічної діяльності висвітлено у працях багатьох учених (О. Абдулліна, В. Андрющенко, Є. Барбіна, О. Біда, І. Богданова, А. Богущ, В. Бондар, Н. Грама, А. Деркач, О. Дубасенюк, К. Дурай-Новакова, Т. Жаровцева, І. Зимня, І. Зязюн, Е. Карпова, Н. Кічук, Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, З. Курлянд, А. Линенко, С. Литвиненко, І. Пальшкова, В. Сластьонін, С. Смирнова, Н. Тализіна, Р. Хмелюк, Л. Хомич, Л. Хоружа, В. Чайка, Г. Яворська та ін.). Ученими розкрито зміст і структуру професійно-педагогічної готовності майбутніх учителів у різних напрямках освіти; визначено педагогічні умови й інноваційні технології ефективної підготовки майбутніх педагогів.

До кола наукових інтересів учених (В. Буряк, М. Данилов, П. Підкасистий, І. Підласий, О. Савченко, Т. Шамова, І. Шимко, С. Яшанов та ін.) увійшли й проблеми організації самостійної роботи з учнями основної школи.

Питання діяльності навчальних закладів інтернатного типу розглядались у таких напрямках: організація діяльності закладів інтернатного типу (В. Вугрич, М. Доннік, Я. Корчак, А. Наточій, В. Покась, В. Слюсаренко, В. Яковенко), навчально-виховна робота в школах-інтернатах (А. Балуба, О. Голуб, Л. Канішевська, Б. Кобзар, Ю. Підборський, О. Поляновська), розвиток особистості дитини в умовах інтернатного закладу (О. Антонова-Турченко, Я. Гошовський, Л. Девіс, Л. Дробот, Н. Огренич, Т. Шатохіна), підготовка фахівців до роботи в закладах інтернатного типу (С. Гладков, Л. Куторжевська) і т. ін.

Натомість проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації самостійної роботи молодших школярів і зокрема, учнів у закладах інтернатного типу ще не стала в українській педагогічній науці предметом спеціальних досліджень.

Теоретична і практична значущість проблеми підготовки майбутніх учителів до організації самостійної роботи з учнями початкової школи в закладах інтернатного типу зумовлена також

необхідністю подолань низки суперечностей, а саме:

- між плановим характером організації життєдіяльності молодших школярів в умовах інтернату і безсистемною організацією їхньої самостійної навчальної роботи;
- між вимогами щодо забезпечення рівного доступу школярів до якісної освіти і обмеженістю навчальної та переважною орієнтацією на корекційну виховну роботу в закладах інтернатного типу;
- між зацікавленістю батьків і суспільства в розвитку особистості в умовах навчального закладу, нагальною необхідністю формування самостійності, ініціативності та активності в навчанні й репродуктивними методами і прийомами організації самостійної навчальної роботи, які застосовуються в закладах інтернатного типу.

Необхідність подолання означених суперечностей і зумовила вибір теми дослідження: **«Підготовка майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри педагогічних технологій початкової освіти: «Система моніторингу навчальної роботи в процесі підготовки вчителів початкових класів (0109U000190)», що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертації затверджено вченою радою Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (протокол № 4 від 29 листопада 2007 року) та узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології при АПН України (протокол № 1 від 29 січня 2008 року).

Мета дослідження: науково обґрунтувати та апробувати експериментальну модель підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання** :

1. Визначити та науково обґрунтувати сутність і структуру феномена «готовність майбутнього вчителя до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу», уточнити сутність і зміст поняття «самостійна навчальна робота».

1. Визначити критерії, показники та схарактеризувати рівні готовності майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу.

2. Виявити і науково обґрунтувати педагогічні умови ефективної підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу.

3. Розробити, науково обґрунтувати й апробувати експериментальну модель підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів в умовах закладу інтернатного типу.

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх учителів початкової ланки освіти у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження: педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що підготовка майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу відбуватиметься ефективно, якщо реалізувати такі педагогічні умови: орієнтація навчання на професійний саморозвиток майбутніх учителів та індивідуалізацію цілей і змісту їхньої підготовки до роботи в закладах інтернатного типу; професійна спрямованість самоосвіти майбутніх учителів щодо роботи в закладах інтернатного типу в науково-дослідній та проектній діяльності; занурення студентів у різні види практико зорієнтованої самостійної діяльності з учнями в закладах інтернатного типу.

Методи дослідження. Теоретичні: вивчення, аналіз, порівняння та узагальнення філософських, психологічних, педагогічних наукових і методичних джерел з проблеми дослідження з метою теоретичного обґрунтування проблеми дослідження, обґрунтування педагогічних умов, що сприяють ефективності досліджуваного процесу, та розробки експериментальної моделі підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів в умовах закладу інтернатного типу. Емпіричні: педагогічне спостереження, опитування, бесіди, анкетування, метод діагностичних контрольних робіт, фіксація з метою діагностики рівня сформованості готовності майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу; шкалування і ранжування, експертне оцінювання з метою розподілу майбутніх учителів за рівнями сформованості готовності до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів в умовах закладу інтернатного типу; педагогічний експеримент (діагностувальний та формувальний) – з метою перевірки ефективності визначених педагогічних умов і розробленої моделі підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів в умовах закладу інтернатного типу. Математичної статистики – задля статистичного опрацювання результатів експериментальної роботи та їх інтерпретації.

Експериментальною базою дослідження було обрано Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Криворізький державний педагогічний університет. Експериментально-дослідною роботою було охоплено 1008 студентів, у формуальному експерименті взяли участь 350 студентів. У

дослідженні взяли участь також 150 учителів закладів інтернатного типу різного профілю м. Кривого Рогу і м. Одеси, вчителі початкової ланки освіти загальноосвітніх шкіл, батьки учнів молодших класів, школярі і вихованці інтернатів.

Наукова новизна дослідження: уперше визначено й науково обґрунтовано сутність і структуру феномена «готовність майбутнього вчителя до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу»; виявлено й науково обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх педагогів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу (орієнтація навчання на професійний саморозвиток майбутніх учителів та індивідуалізацію цілей і змісту їхньої підготовки до роботи в закладах інтернатного типу; професійна спрямованість самоосвіти майбутніх учителів щодо роботи в закладах інтернатного типу в науково-дослідній та проектній діяльності; занурення студентів у різні види практико зорієнтованої самостійної діяльності з учнями в закладах інтернатного типу); визначено компоненти (мотиваційний, науково-теоретичний, методичний, практичний, креативний), критерії (особистісно зорієнтований, когнітивний, конструктивний, операційний, творчо-перетворювальний), показники та схарактеризовано рівні готовності майбутніх педагогів до організації самостійної навчальної роботи в закладах інтернатного типу (низький, середній, достатній, високий); розроблено, науково обґрунтовано й апробовано модель поетапної підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу; уточнено поняття «самостійна навчальна робота»; подальшого розвитку і конкретизації набула методика готовності майбутнього педагога до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці: методики підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу, спецкурсу «Організація самостійної навчальної роботи в закладах інтернатного типу», системи завдань і ситуацій для педагогічної практики студентів у закладах інтернатного типу, змісту кейсів, інтерактивних і тренінгових вправ, завдань-ситуацій, тематики ділових і рольових ігор, навчальних диспутів та дискусій, методичних рекомендацій учителям початкової ланки освіти щодо організації самостійної навчальної роботи школярів.

Матеріали дослідження можуть бути використані у процесі викладання педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах, на курсах підвищення кваліфікації вчителів початкової школи і педагогів закладів інтернатного типу, на заняттях груп подовженого дня.

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 1299 від 6.06.2011), Криворізького державного педагогічного університету (акт про впровадження № 20/2-542 від 19.07.2011), Кіровоградського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка (акт про впровадження № 833 від 05.07.2011), Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького (акт про впровадження № 232/03-а від 27.05.2011).

Достовірність результатів дослідження забезпечується теоретико-методологічною обґрунтованістю вихідних позицій наукового пошуку; застосуванням комплексу методів дослідження, адекватних його меті та завданням; достатньою тривалістю експериментальної роботи; репрезентативністю вибірки; використанням методів математичної статистики для оброблення одержаних результатів та з метою встановлення статистичного значення показників, одержаних у процесі дослідження; досягнутою ефективністю експериментальної роботи.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки та результати дослідження доповідалися на міжнародних («Модернізація педагогічної освіти як основа інтенсифікації професійної та світоглядно-методологічної підготовки вчителя початкових класів» (Дрогобич, 2009)); всеукраїнських («Якісна початкова освіта: шляхи та умови вдосконалення» (Одеса, 2008); «Формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи в умовах ВНЗ» (Умань, 2009); «Психолого-педагогічні умови організації розвивального середовища в закладах освіти» (Херсон, 2010)) наукових і науково-практичних конференціях; міжнародному конгресі («Дошкільна, передшкільна та початкова ланки освіти: реалії та перспективи» (Одеса, 2011)); обговорювалися на щорічних аспірантських семінарах Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського».

Публікації. Основні положення дисертації висвітлено у 13-ти публікаціях, 7 з яких – у фахових виданнях України й у тезах 5 наукових конференцій, 1 – у співавторстві.

Особистий внесок автора в роботі у співавторстві полягає в розробці й обґрунтуванні методичних рекомендацій щодо виконання молодшими школярами самостійної роботи.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації складає 269 сторінок, з них 161 – основного тексту. Робота містить 16 таблиць і 4 рисунки, що займають 4 сторінки основного тексту. Додатки викладено на 81 сторінці. Список використаних джерел містить 275 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, об'єкт, предмет, гіпотезу, завдання та методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичну значущість роботи, подано відомості щодо апробації, впровадження одержаних результатів і структури дисертації.

У **першому розділі** «Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу» розкрито

специфіку навчально-виховної роботи в закладах інтернатного типу та особливості організації самостійної навчальної роботи молодших школярів, визначено зміст і структуру готовності майбутнього вчителя до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу, з'ясовано стан сформованості готовності майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу, критерії, показники й схарактеризовано рівні сформованості готовності майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу; проаналізовано результати констатувального етапу експерименту.

Аналіз наукового фонду і педагогічної практики засвідчив наявність специфіки в організації навчально-виховного процесу в закладах інтернатного типу, що визначається такими чинниками – відхід дітей від сім'ї, закритість колективу вихованців і вихователів, регламентація життєдіяльності учнів, постійне цілодобове перебування дітей в закладі, постійна опіка і контроль їхньої діяльності.

З'ясовано, що розвиток у молодших школярів – вихованців закладів інтернатного типу – самостійності є центральною проблемою організації начально-виховного процесу, що має гарантувати можливості освіти й розвитку особистості кожного з них такими, як і в дітей, які виховуються в родині.

Обґрунтуванню сутності самостійної роботи присвячені фундаментальні праці вчених (В. Буряк, Н. Дайрі, Б. Єсіпов, П. Підкасистий, О. Савченко), зокрема ними визначено: класифікації самостійної роботи (Ю. Бабанський, Є. Голант, Б. Єсіпов, Л. Жарова, О. Нільсон, Т. Шамова та ін.), форми проведення самостійної роботи (А. Алексюк, М. Скаткін), прояви самостійності учнів (О. Івасишин, В. Козаков, О. Молібог, Л. Трейтяк, І. Трубавіна, С. Трубачова, В. Ужик, І. Шайдур, Л. Шведко, І. Шимко, С. Яшанов).

Самостійну навчальну роботу розуміємо як заплановану вчителем роботу з учнями, яка виконується за його завданнями, під методичним керівництвом учителя, без його безпосередньої участі і передбачає творчу активність і самостійність учнів.

Особливість побудови навчально-виховного процесу в закладі інтернатного типу має потенційні резерви організації самостійної навчальної роботи школярів. Поряд із різновидами самостійної роботи на уроках, тут функціонує механізм взаємозв'язку урочної і позаурочної роботи, що створює можливості ефективного керівництва самостійною навчальною роботою учнів під час самопідготовки, прогулянки, занять за інтересами, робота в бібліотеці. Методично правильно побудована система самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу дозволяє суттєво знизити негативний вплив окремих психологічних і фізіологічних індивідуальних особливостей школярів та максимально використати позитивні риси особистості, сформувати якості самостійності й ініціативності.

Складність формування готовності майбутніх учителів до роботи в початковій школі, організації самостійної навчальної роботи учнів полягає в тому, що успіх не гарантується звичайним перенесенням сформованих раніше якостей, властивостей і стану особистості безпосередньо в практичну ситуацію. Поряд з актуалізацією професійних якостей, досвіду педагогічної роботи важливо враховувати характер входження майбутніх педагогів початкової ланки в професійну діяльність, адаптацію їх до професійно-педагогічної діяльності.

Готовність майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу є результатом професійної підготовки студентів під час навчання у вищому навчальному закладі і розуміється нами як стан майбутнього вчителя, що володіє системою знань, умінь і навичок, сформованих професійних здібностей, а також відповідних професійних якостей особистості педагога і може успішно здійснювати професійно-педагогічну діяльність у закладах інтернатного типу.

У структурі готовності майбутнього вчителя до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу було виокремлено мотиваційний, науково-теоретичний, методичний, практичний та креативний компоненти.

Критеріями компонентів готовності майбутнього вчителя до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу було обрано: особистісно зорієнтований (показники: інтерес до педагогічної професії вчителя початкової школи, повага до педагогічної праці; бажання і прагнення присвятити себе педагогічній професії; стійка потреба у професійному самовдосконаленні власної особистості й управлінні самовихованням учнів), когнітивний (показники: знання сутності навчально-виховного процесу в закладах інтернатного типу; обізнаність із специфікою самостійної навчальної роботи в закладах інтернатного типу та засобами її організації; обізнаність із методами і прийомами, технологіями організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу), конструктивний (показники: вміння реалізувати диференційований, змістово-процесуальний, діалогічний, імітаційно-ігровий підходи в навчанні і самостійній роботі з учнями закладів інтернатного типу; вміння добирати педагогічно та методично доцільні прийоми та засоби самостійного засвоєння учнями інформації; вміння реалізовувати взаємозв'язок різних форм навчальних занять молодших школярів у закладі інтернатного типу через організацію самостійної роботи), операційний (показники: вміння організувати самостійну навчальну діяльність молодших школярів; вміння швидко орієнтуватись у практичних ситуаціях навчання молодших школярів у закладах інтернатного типу; вміння реалізовувати функції самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу) та творчо-перетворювальний (показники: здатність до активного професійно-педагогічного мислення; використання активних методів і форм роботи, які дають можливість активізувати самостійну пізнавальну діяльність учнів; упровадження та застосування новітніх технологій

організації навчально-виховного процесу в закладах інтернатного типу).

У дослідженні було виокремлено чотири рівні готовності майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу (низький, середній, достатній та високий).

Високий рівень відзначавсь у майбутніх учителів, яким були властиві: стійкий інтерес до педагогічної професії вчителя початкової школи, повага до педагогічної праці, бажання і прагнення присвятити себе педагогічній професії; стійка потреба у професійному самовдосконаленні власної особистості й управлінні самовихованням учнів. Студенти були обізнані із сутністю навчально-виховного процесу в закладах інтернатного типу; особливостями самостійної навчальної роботи, методичним забезпеченням, засобами її організації. Студенти цього рівня реалізовували різні підходи в навчанні й самостійній роботі; добирали педагогічно та методично доцільні прийоми та засоби самостійного засвоєння учнями інформації; реалізовували взаємозв'язок різних форм навчальних занять молодших школярів у закладі інтернатного типу через організацію самостійної роботи; швидко орієнтувались у практичних ситуаціях навчання молодших школярів, використовували активні методи і форми роботи, новітні технології організації навчально-виховного процесу молодших школярів у закладах інтернатного типу. Студентам цього рівня було властиве активне професійно-педагогічне мислення.

Достатній рівень був характерний для студентів, які виявляли позитивно-пасивний інтерес до педагогічної професії вчителя початкової школи, повагу до педагогічної праці, бажання присвятити себе професії педагога; нестійку потребу у професійному самовдосконаленні власної особистості й управлінні самовихованням учнів. Вони мали достатньо повний обсяг знань сутності навчально-виховного процесу в закладах інтернатного типу, особливостей самостійної навчальної роботи, методичного забезпечення, засобів її організації, водночас при цьому спостерігались окремі помилки. Вони вміли реалізовувати різні підходи у навчанні і самостійній роботі, добирати педагогічно та методично доцільні прийоми та засоби самостійного засвоєння учнями інформації, реалізовувати взаємозв'язок різних форм навчальних занять молодших школярів у закладі інтернатного типу через організацію самостійної роботи, хоча й подекуди зазнавали певних труднощів. Студенти цього рівня були обізнані із практичними ситуаціями навчання молодших школярів у закладах інтернатного типу, функціями самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу, водночас не завжди використовували активні методи і форми роботи, новітні технології організації навчально-виховного процесу в закладах інтернатного типу; при цьому в них не завжди виявлялось активне професійно-педагогічне мислення.

До середнього рівня було віднесено студентів, у яких виявлено незначний інтерес до педагогічної професії вчителя початкової школи, нестійке бажання присвятити себе професії

педагога; неусвідомленість потреб у професійному самовдосконаленні власної особистості. Рівень знань цих студентів щодо сутності навчально-виховного процесу в закладах інтернатного типу був фрагментарним. Вони недостатньо засвоїли особливості самостійної навчальної роботи в закладах інтернатного типу, засоби і методичне забезпечення її організації. Студенти цього рівня мали нестійкі вміння реалізації різних підходів у навчанні і самостійній роботі, не завжди вміли добирати педагогічно та методично доцільні прийоми та засоби самостійного засвоєння учнями інформації, реалізовувати взаємозв'язок різних форм навчальних занять молодших школярів у закладі інтернатного типу через організацію самостійної роботи. Їм була властива помірна здатність орієнтуватися в практичних ситуаціях навчання молодших школярів, реалізовувати функції самостійної навчальної роботи учнів у закладах інтернатного типу. Майже не використовували активні методи і форми роботи, новітні технології організації навчально-виховного процесу в закладах інтернатного типу. У них було слабо виражене активне професійно-педагогічне мислення.

Студенти з низьким рівнем не мали чітко визначеної потреби у професійному самовдосконаленні; їм було притаманне негативне або нейтральне ставлення до праці в закладах інтернатного типу та відсутність інтересу до педагогічної професії вчителя початкової школи. Рівень знань та комплекс професійних умінь і навичок таких студентів був незадовільним. Ці студенти не вміли організувати самостійну навчальну діяльність молодших школярів, не орієнтувались у практичних ситуаціях навчання молодших школярів у закладах інтернатного типу, не були обізнані з функціями самостійної навчальної роботи молодших школярів; не використовували активні методи і форми роботи, новітні технології організації навчально-виховного процесу в закладах інтернатного типу. Активне професійно-педагогічне мислення здебільшого не виявлялось.

Межами розподілу було встановлено: високий рівень сформованості готовності відповідав значенням 136-180 балів; достатній – 91-135 балів; середній – 46-90 балів; низький – 1-45 балів.

Результати констатувального етапу дослідження засвідчили, що на високому рівні знаходилися 5,7 % респондентів ЕГ та 6,9 % – КГ, на достатньому рівні – 32,9 % студентів ЕГ і 34,3 % – КГ; більшість студентів мали низький (ЕГ – 22,9 %, КГ – 23,4 %) і середній (ЕГ – 38,5 %, КГ – 35,4 %) рівні сформованості готовності до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу.

Отже, на підставі одержаних результатів дійшли висновку щодо необхідності цілеспрямованої роботи зі студентами з формування їхньої готовності до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу під час фахової підготовки.

У другому розділі «Експериментально-дослідна робота з підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного

типу» визначено та науково обґрунтовано педагогічні умови, розроблено експериментальну модель і методикку підготовки майбутнього вчителя до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу, подано результати сформованості рівнів готовності майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу.

Під педагогічними умовами підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу розуміємо обставини, що забезпечують ефективність і результативність означеного процесу, а саме: орієнтація навчання на професійний саморозвиток майбутніх учителів та індивідуалізацію цілей і змісту їхньої підготовки до роботи в закладах інтернатного типу; професійна спрямованість самоосвіти майбутніх учителів щодо роботи в закладах інтернатного типу в науково-дослідній та проектній діяльності; занурення студентів у різні види практико зорієнтованої самостійної діяльності з учнями в закладах інтернатного типу.

Експериментальна модель підготовки майбутнього вчителя до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу містила мету, компоненти, критерії, етапи підготовки, педагогічні умови, методи і форми роботи та результат.

Реалізація експериментальної моделі підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів здійснювалась шляхом поетапного впровадження визначених педагогічних умов: когнітивно-інформаційного (здобуття відповідних знань), репродуктивно-діяльнісного (набуття умінь та навичок діяльності) та креативно-діяльнісного (застосування на практиці отриманих знань, умінь і навичок).

На першому – когнітивно-інформаційному – етапі реалізація такої педагогічної умови, як орієнтація навчання на професійний саморозвиток майбутніх учителів та індивідуалізацію цілей і змісту їхньої підготовки до роботи в закладах інтернатного типу – здійснювалась під час викладання розробленого спецкурсу «Організація самостійної навчальної роботи в закладах інтернатного типу», який був розрахований на 2 кредити та містив два змістових модулі: Модуль 1. «Теоретичні засади організації самостійної навчальної роботи в закладах інтернатного типу» - 36 годин, з них 20 годин – самостійної роботи; Модуль 2. «Технології організації самостійної навчальної роботи в закладах інтернатного типу» – 36 годин, з них 16 годин самостійної роботи.

На лекційних заняттях студенти отримували знання щодо специфіки умов розвитку молодших школярів у закладах інтернатного типу, концепцій розвитку навчально-виховної системи шкіл-інтернатів, сучасних освітніх технологій у закладах інтернатного типу.

На семінарських заняттях, які проходили у формах діалогу («Особистісні якості педагога школи-інтернату», «Креативні технології виховання школярів у закладах інтернатного типу», «Психологічний портрет класу»); «круглого столу» («Навчально-виховна система закладів

інтернатного типу», «Самостійна навчальна робота молодших школярів та її організація», «Новітні технології організації самостійної навчальної роботи учнів»); практикуму («Моделювання умов розвитку молодшого школяра у школі-інтернаті»), рольових, ділових ігор («Гуманізація навчально-виховного процесу в умовах закладу інтернатного типу», «Педагогічний консилиум»), студенти звітували з кожної із запланованих тем спецкурсу.

Крім того, проводились такі лабораторні заняття на базі закладу інтернатного типу: «Організація життєдіяльності закладу інтернатного типу», «Планування навчально-виховного процесу в закладі інтернатного типу», «Організація самопідготовки учнів», «Організаційні умови розвитку особистості молодших школярів у закладі» та «Педагогічні стратегії розвитку інноваційної особистості молодшого школяра в умовах закладу інтернатного типу». Студенти виконували різноманітні завдання для самостійної роботи: написати есе «Виховний потенціал закладу інтернатного типу»; розробити умови конкурсу педагогічної майстерності серед учителів початкової школи; скласти план проведення методичного тижня для вчителів початкової школи з теми «Креативні технології виховання школярів»; скласти програми самоосвіти і самовдосконалення професійно-моральних якостей педагога закладу інтернатного типу; розробити методiku вивчення проблеми «Креативний педагог початкової школи»; створити план педагогічного консилиуму; виховний проєкт для закладу інтернатного типу.

Другий – репродуктивно-діяльнісний – етап передбачав, крім здобуття необхідних знань, набуття прикладних умінь і навичок організації самостійної навчальної роботи молодших школярів. Відповідно до такої педагогічної умови, як професійна спрямованість самоосвіти майбутніх учителів щодо роботи в закладах інтернатного типу в науково-дослідній та проєктній діяльності, студентами виконувались індивідуальні проєкти, наукові роботи, інтерактивні вправи в межах навчальних курсів.

До різних дисциплін («Теорія виховання», «Основи педагогічної майстерності», «Школознавство», «Методика виховної роботи», «Педагогічна інноватика») було введено додаткові теми науково-дослідної роботи з вивчення системи роботи закладу інтернатного типу, специфіки організації самостійної навчальної роботи в ньому: «Організація самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу»; «Значення уваги й уваги вчителя при організації самостійної навчальної роботи молодших школярів»; «Самостійна робота як форма організації діяльності учнів у навчально-виховному процесі школи-інтернату»; «Вплив стилю педагогічного спілкування на організацію самостійної навчальної роботи молодших школярів»; «Роль ігрової діяльності в організації самостійної навчальної роботи в початковій школі закладу інтернатного типу» і т. ін. Усі теми завершувались аналізом вивчених питань у практичній педагогічній діяльності.

Для того, щоб отримані теоретичні знання перейшли у досвід майбутнього вчителя, було

відібрано, адаптовано та розроблено систему інтерактивних вправ (тренінгів), що застосовувалися під час викладання вказаних вище дисциплін: «Древо сім'ї», «Самопрезентація», «Правила великої сім'ї», «Я - батько, Я - мати», «Моделі стилів батьківського виховання», «Чарівна квітка», «Усвідомлюємо свої цілі» та інші.

Креативно-діяльнісний етап передбачав застосування здобутих знань, умінь і навичок з організації самостійної навчальної роботи молодших школярів безпосередньо на практиці. На цьому етапі впроваджувалася така педагогічна умова, як занурення студентів у різні види практико орієнтованої самостійної діяльності з учнями в закладах інтернатного типу.

Були проведені такі форми роботи: інструктивно-методичні семінари, взаємовідвідування уроків студентами, взаємоаналіз і самоаналіз професійної діяльності, самооцінка, перевірка звітної документації, підсумкові семінари-практикуми.

Використовувався щоденник психолого-педагогічних спостережень та експрес-опитування студентів з метою розвитку їхньої професійної позиції: «Чого навчився? Що дізнався? Як застосувати одержані знання та вміння?» тощо. За підсумками педагогічної практики проводились підсумкові конференції, у ході яких студенти звітували про виконання індивідуальних і групових психолого-педагогічних досліджень.

Динаміку рівнів сформованості готовності майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу до та після експериментально-дослідної роботи подано в таблиці.

Таблиця

Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу (у%)

Рівні	Експериментальна група				Контрольна група			
	Конст.		Контр.		Конст.		Контр.	
	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%
Високий	20	5,7	73	21,0	24	6,9	35	10,0
Достатній	115	32,9	182	52,0	120	34,3	150	42,9
Середній	135	38,5	65	18,5	124	35,4	110	31,4
Низький	80	22,9	30	8,5	82	23,4	55	15,7

Як свідчить таблиця, студенти експериментальної групи засвідчили значно кращі порівняно з контрольною результати готовності до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу: високого рівня досягли 21 % студентів (у КГ – 10 %), на достатньому рівні виявлено 52 % майбутніх учителів (у КГ – 42,9 %), на середньому рівні – 18,5 %

(у КГ – 31,4 %), на низькому залишилося 8,5 % респондентів ЕГ (у КГ – 15,7 %).

Для того, щоб переконатись у не випадковості змін, що сталися впродовж експериментальної роботи, було застосовано χ^2 -критерій Пірсона, враховуючи той факт, що в цьому дослідженні відбувається порівняння не абсолютних середніх значень за вибіркою, а частотних, відсоткових розподілів даних. Кількісні відмінності між вихідними даними готовності обох вибірок не є статистично значущими (емпіричне значення 0,53 значно менше критичного 11,3). Отже, студенти обох груп, маючи однакові стартові умови, досягли різних результатів у рівнях готовності до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу. Незважаючи на наявність позитивної динаміки в обох групах, отримані результати статистично різняться (емпіричне значення складає 22,3 і значно більше критичного), що свідчить про не випадковість змін у кінцевих результатах у майбутніх учителів експериментальної групи, зумовлених формувальною методикою.

Одержані результати підтверджують доцільність та ефективність реалізації у вищому навчальному закладі експериментальної моделі підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу.

У **висновках** подано результати дослідження, основні з них такі.

У дисертації вперше досліджено проблему підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу, розроблено експериментальну модель, визначено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу.

1. Самостійна навчальна робота – це запланована вчителем робота з учнями, яка виконується за його завданнями, під методичним керівництвом учителя, без його безпосередньої участі і передбачає творчу активність і самостійність учнів. У розмаїтті підходів, самостійна робота визначається як форма організації, метод, засіб навчання, різновид навчальної діяльності школярів. Організація самостійної навчальної роботи молодших школярів передбачає діяльність учителя, спрямовану на створення дидактичних умов, що необхідні для своєчасного й успішного виконання роботи учнями.

2. Готовність майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу є результатом професійної підготовки студентів під час навчання у вищому навчальному закладі і розуміється нами як стан майбутнього вчителя, який володіє системою знань, умінь і навичок, сформованих професійних здібностей, а також відповідних професійних якостей особистості педагога і може успішно здійснювати професійно-педагогічну діяльність у закладах інтернатного типу. У структурі готовності майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу виокремлено науково-теоретичний, методичний, практичний, креативний та мотиваційний

компоненти.

3. У дослідженні було виявлено критерії та показники сформованості готовності майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу: особистісно зорієнтований (показники: інтерес до педагогічної професії вчителя початкової школи, повага до педагогічної праці; бажання і прагнення присвятити себе педагогічній професії; стійка потреба у професійному самовдосконаленні власної особистості й управлінні самовихованням учнів), когнітивний (показники: знання сутності навчально-виховного процесу в закладах інтернатного типу; обізнаність із специфікою самостійної навчальної роботи в закладах інтернатного типу та засобами її організації; обізнаність із методами і прийомами, технологіями організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу), конструктивний (показники: вміння реалізувати диференційований, змістово-процесуальний, діалогічний, імітаційно-ігровий підходи в навчанні і самостійній роботі з учнями закладів інтернатного типу; вміння добирати педагогічно та методично доцільні прийоми та засоби самостійного засвоєння учнями інформації; вміння реалізовувати взаємозв'язок різних форм навчальних занять молодших школярів у закладі інтернатного типу через організацію самостійної роботи), операційний (показники: вміння організовувати самостійну навчальну діяльність молодших школярів; уміння швидко орієнтуватись у практичних ситуаціях навчання молодших школярів у закладах інтернатного типу; вміння реалізовувати функції самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу) та творчо-перетворювальний (показники: здатність до активного професійно-педагогічного мислення; використання активних методів і форм роботи, які дають можливість активізувати самостійну пізнавальну діяльність учнів; впровадження та застосування новітніх технологій організації навчально-виховного процесу в закладах інтернатного типу).

4. Педагогічними умовами підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу є: орієнтація навчання на професійний саморозвиток майбутніх учителів та індивідуалізацію цілей і змісту їхньої підготовки до роботи в закладах інтернатного типу; професійна спрямованість самоосвіти майбутніх учителів щодо роботи в закладах інтернатного типу в науково-дослідній та проектній діяльності; занурення студентів у різні види практико зорієнтованої самостійної діяльності з учнями в закладах інтернатного типу.

5. У дослідженні було розроблено експериментальну модель підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу. Так, на першому - когнітивно-інформаційному – етапі студенти отримували теоретичні знання щодо організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу. На цьому етапі було використано такі методи та форми: спецкурс, дискусія,

«мозковий штурм», ділові та рольові ігри, написання рефератів, майстер-клас, практикум, діалог, презентація, есе, конференція. Другий – репродуктивно-діяльнісний – етап передбачав, крім здобуття необхідних знань, набуття прикладних умінь і навичок організації самостійної навчальної роботи молодших школярів. Було використано такі методи та форми роботи: кейс-метод, інтерактивні вправи, презентації, завдання для науково-дослідної роботи, презентації. Креативно-діяльнісний етап передбачав застосування здобутих знань, умінь і навичок з організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу безпосередньо на практиці. Провідними методами та формами цього етапу виступили: семінар-практикум, щоденник спостережень, експрес-опитування, підсумкові конференції, моделювання педагогічних ситуацій.

6. За результатами формувального етапу експерименту динаміка в рівнях готовності студентів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу в експериментальних групах виявилася такою: високого рівня досягли 21 % студентів (у КГ – 10 %), на достатньому рівні виявлено 52 % майбутніх учителів (у КГ – 42,9 %), на середньому рівні – 18,5 % (у КГ – 31,4 %), на низькому залишилося 8,5 % респондентів ЕГ (у КГ – 15,7 %).

Дисертація не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Подальшого дослідження потребують питання організації позашкільної виховної роботи з молодшими школярами в умовах закладу інтернатного типу.

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях автора:

1. Косенко В. А. Особливості організації самостійної навчальної роботи в навчальному процесі початкової школи / В. А. Косенко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Зб. наук. пр. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. - Умань: ПП Жовтий О.О., 2009. – Випуск 31. – С. 97-102.

2. Косенко В. А. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів в навчальному процесі / В. А. Косенко // Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». - Черкаси, 2009. - Випуск 166. – С.77-80.

3. Косенко В. А. Специфіка навчально-виховної роботи в закладах інтернатного типу / В. А. Косенко // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: зб. наук. пр. – Спец. випуск «Сучасні технології в навчанні і вихованні у вищій школі». – Ч. II. – Одеса, 2009. – С.48-54.

4. Косенко В. А. Питання самостійної діяльності в сучасній педагогічній науці / В. А. Косенко // Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». - Черкаси, 2010. - Випуск 186. – С. 66-69.

5. Косенко В. А. Проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до професійно-педагогічної діяльності / В. А. Косенко // Науковий часопис НПУ імені

М. П. Драгоманова. Серія №5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – м. Київ, 2010. – Випуск 25. – С. 84-88.

6. Балакірева В. А. Модель готовності майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу / В. А. Балакірева // Наука і освіта. Науково-практичний журнал Південного наукового центру НАПН України. - Одеса, 2011. - № 4. – С. 17-20.

7. Балакірева В. А. Специфічні особливості навчально-виховної роботи з учнями інтернатних закладів / В. А. Балакірева // Педагогічні науки: зб. наук. пр. – Випуск 58. – Ч. II. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2011. – С. 227-233.

8. Балакірева В. А. Організація самостійної навчальної роботи в закладах інтернатного типу: програма спецкурсу / В. А. Балакірева. – Одеса, 2011. – 22 с.

9. Косенко В. А., Андрєєва А. М. Організація самостійної роботи молодших школярів в навчальному процесі: матеріали всеукр. науково-практ. конф. викладачів, молодих науковців та студентів [«Якісна початкова освіта: шляхи та умови вдосконалення»], (16-17 квітня 2008 року). – Одеса: СМІЛ, 2008. – С.57-59.

10. Косенко В. А. Особливості навчання молодших школярів в закладах інтернатного типу: матеріали всеукр. науково-практ. конф. [«Формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи в умовах ВНЗ»], (8-9 жовтня 2009 року). – Умань: ПП Жовтий, 2009. – С.44-46.

11. Косенко В. А. Вивчення проблеми формування умінь самостійної навчальної роботи як складника якості освіти майбутніх учителів початкової школи: матеріали міжнар. науково-практ. конф., присвяченої 30-річчю педагогічного факультету [«Модернізація педагогічної освіти як основа інтенсифікації професійної та світоглядно-методологічної підготовки вчителя початкових класів»], (29-31 жовтня 2009 року). – Дрогобич: Посвіт, 2009. – С.236-240.

12. Косенко В. А. Технологія організації самостійної роботи учнів на уроках у початковій школі: матеріали всеукр. науково-практ. конф. [«Психолого-педагогічні умови організації розвивального середовища в закладах освіти»], (6-7 травня 2010 року). – Херсон, 2010. – С.139-145.

13. Балакірева В. А. Формування готовності майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу: матеріали Першого міжнародного педагогічного конгресу [«Дошкільна, передшкільна та початкова ланки освіти: реалії та перспективи»], (30 червня – 2 липня 2011 року). – Одеса: Абрикос Компани, 2011. – С.7-8.

Балакірєва В.А. Підготовка майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», МОНмолодьспорту України. - Одеса, 2012.

У дослідженні вперше визначено й науково обґрунтовано сутність і структуру феномена «готовність майбутнього вчителя до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу», виявлено й науково обґрунтовано педагогічні умови (орієнтація навчання на професійний саморозвиток майбутніх учителів та індивідуалізацію цілей і змісту їхньої підготовки до роботи в закладах інтернатного типу; професійна спрямованість самоосвіти майбутніх учителів щодо роботи в закладах інтернатного типу в науково-дослідній та проектній діяльності; занурення студентів у різні види практико зорієнтованої самостійної діяльності з учнями в закладах інтернатного типу); визначено компоненти (мотиваційний, науково-теоретичний, методичний, практичний, креативний), критерії (особистісно зорієнтований, когнітивний, конструктивний, операційний, творчо-перетворювальний), показники та схарактеризовано рівні готовності майбутніх педагогів до організації самостійної навчальної роботи в закладах інтернатного типу (низький, середній, достатній, високий); розроблено, науково обґрунтовано й апробовано модель поетапної підготовки майбутніх учителів до організації самостійної навчальної роботи молодших школярів у закладах інтернатного типу.

Ключові слова: самостійна навчальна робота, професійно-педагогічна підготовка, готовність до професійно-педагогічної діяльності, майбутні вчителі, заклад інтернатного типу, молодші школярі.

АННОТАЦІЯ

Балакірєва В.А. Подготовка будущих учителей к организации самостоятельной учебной работы младших школьников в учреждениях интернатного типа. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 - теория и методика профессионального образования. - Государственное учреждение "Южно-Украинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского», МОНмолодѣжьспорта Украины. - Одесса, 2012.

Диссертационное исследование посвящено теоретическому обоснованию и апробации экспериментальной модели подготовки будущих учителей к организации самостоятельной учебной работы младших школьников в учреждениях интернатного типа.

Самостоятельная учебная работа - это запланированная учителем работа с учениками,

которая выполняется по заданию и при методическом руководстве учителя, без его непосредственного участия и предполагает творческую активность и самостоятельность.

Готовность будущих учителей к организации самостоятельной учебной работы младших школьников в учреждениях интернатного типа является результатом профессиональной подготовки студентов во время обучения в высшем учебном заведении и понимается нами как состояние учителя, который обладает системой знаний, умений и навыков, сформированных профессиональных способностей, а также соответствующих профессиональных качеств личности педагога и может успешно осуществлять профессионально-педагогическую деятельность в учреждениях интернатного типа. Исходим из того, что готовность будущих педагогов к организации самостоятельной учебной работы младших школьников в учреждениях интернатного типа сочетает в себе готовность к работе в учреждениях интернатного типа и организации учебной работы младших школьников в целом. Выделяем мотивационный, научно-теоретический, методический, практический и креативный компоненты готовности будущего учителя к организации самостоятельной учебной работы младших школьников в учреждениях интернатного типа.

Были определены критерии компонентов готовности будущего учителя к организации самостоятельной учебной работы младших школьников в учреждениях интернатного типа: личностно ориентированный, когнитивный, конструктивный, операционный и творчески преобразующий с их показателями.

На основе обобщений результатов диагностического эксперимента и, используя определенные критерии и показатели, были выделены четыре уровня готовности будущих учителей к организации самостоятельной учебной работы младших школьников в учреждениях интернатного типа (низкий, средний, достаточный и высокий).

Была разработана экспериментальная модель подготовки будущих учителей к организации самостоятельной учебной работы младших школьников, которая осуществлялась путем поэтапного внедрения определенных педагогических условий: когнитивно-информационного (получение соответствующих знаний), репродуктивно-деятельностного (приобретение умений и навыков деятельности) и креативно-деятельностного (применение на практике полученных знаний, умений и навыков).

На первом этапе реализация первого педагогического условия - ориентация обучения на профессиональное саморазвитие будущих учителей и индивидуализацию целей и содержания их подготовки к работе в учреждениях интернатного типа - осуществлялась в ходе преподавания разработанного спецкурса «Организация самостоятельной учебной работы в учреждениях интернатного типа».

Второй - репродуктивно-деятельностный - этап предусматривал, кроме получения

необходимых знаний, приобретения прикладных умений и навыков организации самостоятельной учебной работы младших школьников. На этом этапе внедрялось такое педагогическое условие как профессиональная направленность самообразования будущих учителей по работе в учреждениях интернатного типа в научно-исследовательской и проектной деятельности, что предусматривало как выполнение будущими учителями индивидуальных проектов, научных работ, интерактивных упражнений в рамках учебных курсов, так и введение в методику подготовки методов ситуационного анализа, или кейс-методов.

Креативно-деятельностный этап предусматривал применение полученных знаний, умений и навыков по организации самостоятельной учебной работы младших школьников непосредственно на практике. На этом этапе внедрялось такое педагогическое условие как погружение студентов в различные виды практико-ориентированной самостоятельной деятельности с учащимися в учреждениях интернатного типа, что предусматривало внесение изменений в содержание педагогической практики студентов.

Результаты формирующего этапа эксперимента подтвердили эффективность разработанной модели подготовки будущих учителей к организации самостоятельной учебной работы младших школьников в учреждениях интернатного типа: большинство студентов экспериментальных групп находилось на высоком и достаточном уровнях готовности к организации самостоятельной учебной работы младших школьников в учреждениях интернатного типа.

Ключевые слова: самостоятельная учебная работа, профессионально-педагогическая подготовка, готовность к профессионально-педагогической деятельности, будущие учителя, учреждение интернатного типа, младшие школьники.

ANNOTATION

Balakireva V.A. Training future teachers to organize a self-study work of primary school children in boarding schools. – As a manuscript.

Thesis for the degree of candidate of pedagogical sciences in speciality 13.00.04 – Theory and Method of professional education. – State Institution “South-Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky”, –Ministry of Education, Study, Youth and Sports of Ukraine. – Odessa, 2012.

In this research the essence and the structure of the phenomenon of “readiness of future teachers to organize a self – study work of primary school children in boarding schools” are first indentified and scientifically substantiated; the pedagogical conditions (study orientation to the self-development of future teachers and individualization of goals and content of their preparation for the work in boarding schools; professional orientation of future teachers’ self-study for to work in the boarding schools in the research and project activity; students’ submersion into different types of practically oriented self-activity

with the pupils of boarding schools are discovered and scientifically grounded; the components (motivative, scientific and theoretical, methodical, practical, creative), the criteries (personal oriented, cognitive, constructional, operational, creative and transforming), the parameters are defined; the levels of future teachers' readiness to organize the self-study work in boarding schools (low, medium, sufficient, high) are characterized; the model of gradual future teachers' training to organize the self-study work of primary school children in boarding schools is developed, scientifically grounded and tested.

Keywords: self-study work, professional educational training, readiness for professional pedagogical activity, future, teachers, boarding schools, primary school pupils.